

# ਅੱਥਰੂ ਦੀ ਆਤਮ-ਕਥਾ

## -ਲੰਮੀ ਕਵਿਤਾ

### ਲੇਖਕ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਰਚਨਾਵਾਂ

ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋਈ (ਕਵਿਤਾਵਾਂ) - 1990.

ਮਨੋਵੇਗ (ਕਵਿਤਾਵਾਂ) - 2000.

ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮ (ਕਵਿਤਾਵਾਂ) - 2003.

ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਇਕ ਸੰਵਾਦ - (ਲੰਮੀ ਕਵਿਤਾ) - 2006.

ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਇਕ ਸੰਵਾਦ (ਹਿੰਦੀ) - 2008.

ਬਲੈਕ ਹੋਲ (ਲੰਮੀ ਕਵਿਤਾ) - 2009.

ਬਲੈਕ ਹੋਲ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ) - 2014.

ਅਣਲਿਖੇ ਵਰਕੇ (ਕਾਵਿ ਨਿਬੰਧ) - 2012.

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੰਸਦ (ਕਵਿਤਾਵਾਂ) - 2014.

ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਬੇਖ਼ਬਰ (ਕਵਿਤਾਵਾਂ) - 2017.

ਲਹੂ ਦੇ ਲਫਜ਼ (ਚੋਣਵੀਂ ਕਵਿਤਾ) - 2019.

ਕਿਸਾਨ ਯੁੱਧ (ਸਾਂਝਾ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ) - 2021.

ਬਰਤਾਨਵੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਪਛਾਣ ਚਿੰਨ੍ਹ - (ਸਮੀਖਿਆ) - 2002.

ਸਮਤਾ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ (NBT ਲਈ ਅਨੁਵਾਦ) - 2003.

ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ (NBT ਲਈ ਅਨੁਵਾਦ) - 2004.

ਕੱਫ਼ਣ (ਮੁਣਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ) (NBT ਲਈ ਅਨੁਵਾਦ) - 2004.

ਕਲਪਨਾ ਚਾਵਲਾ (ਸੂਚਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਮੰਤਰਾਲੇ ਲਈ ਅਨੁਵਾਦ) - 2006.

ਮੇਰੀ ਫੁੱਟਬਾਲ NBT ਲਈ ਅਨੁਵਾਦ - 2020.

ਅੱਥਰੂ ਦੀ ਆਤਮ-ਕਥਾ  
-ਲੰਮੀ ਕਵਿਤਾ

ਲਖਵਿੰਦਰ ਜੌਹਲ

ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ

**Athru Di Aatam-Katha**

Long Poem

**Dr. Lakhvinder Singh Johal**

© Author

**Resi.** : 20 Professor Colony,  
Near Wadala Chowk,  
Jalandhar-144014.  
Mobile : 94171-94812, 94171-94444  
e-mail : lakhvinderjohal@yahoo.com

First Edition – 2021

Title Photo : Jas Preet  
Title Design : Swarnjit Savi  
Type Setting – Harish Kumar Aggarwal

**Published by :**

**Chetna Parkashan**

Punjabi Bhawan, Ludhniana.

Phone : 0161-2413613, 2404926.

**Sub Office :**

Qila Road, Opp. Bus Stand, Katkapura.

Phone : 01635-222651

Website : [www.chetna parkashan.com](http://www.chetna parkashan.com)

Email : [chetnaparkashan@gmail.com](mailto:chetnaparkashan@gmail.com)

[chetnaparkashan@sify.com](mailto:chetnaparkashan@sify.com)

## ਅੱਥਰੂਆਂ ਵਿਚ ਛਲਕਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਂ

## ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸੱਚ

ਕਵਿਤਾ ਮੇਰੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਰਗ ਰਗ ਵਿਚ। ਮੇਰੇ ਲਹੂ ਦੀ ਲਿਲਕ ਵੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਲਕਾਰ ਵੀ ਕਵਿਤਾ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਖੌਲਦੀ ਹੈ। ਸ਼ੁਕਦੇ ਸਾਗਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

‘ਅੱਥਰੂ ਦੀ ਆਤਮ-ਕਥਾ’ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਖੌਲਦੇ ਇਸ ਕਾਵਿ-ਸਾਗਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਉਭਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਲਹਿਰਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਛਾਵਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸਾਗਰੀ-ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਜਵਾਰਭਾਟੇ ਬਣ ਬਣ ਉੱਠਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਕਾਂਖਿਆਈ ਚੰਦਰਮਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉੱਠਣਾ ਅਤੇ ਸਿਮਟ ਜਾਣਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਵਜੂਦ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੋਣੀ। ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਣਹੋਣ ਵਿਚਕਾਰ ਭਟਕਦੀ ਹੋਣੀ। ਰੋਟੀ-ਇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਇਸ਼ਟ ਨੂੰ ਧਿਆਉਣ ਅਤੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਦਾ ਇਹ ਰੂਪ ਅਤਿ ਸਾਧਾਰਨ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਹੋਣੀ ਦਾ ਇਹ ਅਤਿ ਸਾਧਾਰਨ ਰੂਪ ਵੀ ਰਹੱਸਮਈ ਹੈ। ਜੋ ਸਮੂਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਅਮੂਰਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੇਕ ਆਕਾਰ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦਿਸਦੇ-ਅਣਦਿਸਦੇ ਦਾ ਅਜਬ ਖਿਲਾਰਾ ਹੈ। ਉਜਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਓਹਲਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ

ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ, ਮੇਰੇ ਹਾਸਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਪਟੀ ਹੋਈ ਮੇਰੀ ਉਦਾਸੀ। ਮੇਰੀਆਂ ਦੋਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਦਗ਼ ਰਹੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀਆਂ। ਮੇਰੇ ਆਪਣਿਆਂ ਵਲੋਂ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਹਿਸਾਨ...। ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਦੀ ਲੁਕਣਮੀਟੀ ਵਰਗਾ ਇਹ ਅਜਬ ਜਿਹਾ ਅਹਿਸਾਸ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਅਦਭੁਤ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਅਕਤੀ-ਸਮਾਜ-ਸਿਸਟਮ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦਾ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ? ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਵਿਚ ਉੱਕਰੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਉੱਕਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖਾਂ ਵਾਂਗ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਹਿਰਖਾਂ, ਹਿਰਸਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਸੰਕਲਪ। ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਫੁੱਲ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕੰਡੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੁੱਲ-ਕੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਬਣਦੇ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਰਸ਼ਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਮੇਰਾ ਇਸ਼ਕ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਇਸ਼ਟ ਵੀ। ਇਹ ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਰੌਂਦੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਹਸਦੀ, ਬਿਲਕੁਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਾਂਗ...।

ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਸਕੂਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਭਟਕਣ।

ਲਗਾਤਾਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ। ... ਮੇਰੀ ਭੁੱਖ, ਮੇਰੇ ਦੁੱਖ, ਮੇਰੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਅੰਤਰੀਵ ਵਿਚ ਜਾਗਦੀ ਮੇਰੀ ਜ਼ਮੀਰ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਵੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਮੇਚ ਮੇਚ ਕੇ ਵੇਖਣਾ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਾਵਿ-ਸੁਹਜ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਮੇਰਾ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਆਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਆਪ ਮੁਹਾਰਾ ਮੁਹਾਣ ਹੈ। ਅਚੇਤ ਅਤੇ ਸੁਚੇਤ ਦਾ ਸਹਿਜ ਸੁਮੇਲ। ਇਸ ਸਹਿਜ ਸੁਮੇਲ ਨੂੰ ਅੱਖ ਅਤੇ ਅੱਥਰੂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਰਾਹੀਂ ਪਛਾਣਨ ਦਾ ਮੈਟਾਫੋਰਿਕ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਾਵਿ-ਸਮੀਖਿਅਕਾਂ ਅਤੇ ਕਾਵਿ-ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗੇਗਾ, ਇਸ ਦੀ ਉਡੀਕ ਰਹੇਗੀ।

**-ਲਖਵਿੰਦਰ ਜੌਹਲ**

20 ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕਾਲੋਨੀ, ਨੇੜੇ ਵਡਾਲਾ ਚੌਕ,

ਜਲੰਧਰ-144014.

## ਅੱਥਰੂ ਦੀ ਆਤਮ-ਕਥਾ

ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ  
ਕਥਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ

ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ  
ਖਿਲਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ  
ਮੇਰੇ ਚੁਫ਼ੇਰ

.....  
.....  
.....

ਪਿਘਲਿਆ ਹੋਇਆ ਵਕਤ  
ਪਾਣੀ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰ  
ਪੱਥਰ ਹੋਈਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ  
ਦੀਵੇ ਬਣੇ ਜ਼ਖ਼ਮ  
ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ 'ਚੋਂ ਸਿੰਮਦੇ ਸੁਪਨੇ...

ਅੱਖ ਦੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚੋਂ  
ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ

ਟਪਕਦੇ ਹਨ ਅੱਥਰੂ

ਅੱਥਰੂ... ..?  
ਅੱਖ ਵਿਚੋਂ ਟਪਕਦੇ  
ਟੋਪੇ ਲਹੂ ਦੇ... ..?

ਅੱਥਰੂ ... ..?  
ਅੱਖ ਵਿਚੋਂ ਲਪਕਦੇ  
ਤੁਪਕੇ ਤ੍ਰੇਲ ਦੇ... ..?

ਅੱਥਰੂ  
ਖਾਰੇ-ਸਲੂਣੇ ... ..?  
ਪਿਘਲੇ ਹੋਏ ਪੱਥਰ?

ਇਹ ਅੱਖਾਂ... ..?  
ਇਹ ਝਰਨੇ... ..?  
ਇਹ ਦਰਿਆ... ..?  
ਸਮੁੰਦਰ... ..?

ਨੇਰੀਆਂ ਗੁਫ਼ਾਵਾਂ ਜਿਹੇ  
ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਕੋਏ-  
ਡਰਾਉਂਦੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ... ..

ਮੇਰੀ ਸੁਰਤੀ 'ਚ ਡਿਗਦਾ ਅੱਥਰੂ  
ਤੜਫਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ

ਤੇ ਮੈਂ  
ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੋਇਆਂ 'ਚ  
ਘੁੰਮਦਾ... ..  
ਡਰਦਾ... ..  
ਘਬਰਾਉਂਦਾ ... ..  
ਸਰਪਟ ਦੌੜਦਾ  
ਭਟਕਦਾ... ..  
ਅਤੀਤ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ

ਸੰਵਾਦ ਕਰਦਾ—  
ਵੇਦਾਂ-ਪੌਰਾਣਾ ਨਾਲ  
ਪਾਣੀ  
ਆਕਾਸ਼  
ਅਗਨੀ...  
ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਂਦੇ  
ਚੇਤਨਾ ਵਿਚ ਜਗਮਗਾਉਂਦੇ  
ਦੀਵਿਆਂ ਦੀ ਡਾਰ ਬਣਕੇ

ਵੇਦ ਮੰਤਰ  
ਬੋਧ ਗਯਾ...  
ਜੈਨ ਮੱਠ ...  
ਨਾਥ ਜੋਗੀ ...  
ਫੇਰ ਟਿੱਲੇ ਸੂਫੀਆਂ ਦੇ  
ਦੂਰ ਤੀਕਰ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਂਦੀ

ਪੈੜ ਹੈ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੀ  
ਹਰਿਦੁਆਰ... ਮੱਕਾ ਮਦੀਨਾ ...  
ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਕਾਰ ਹੋਵੇ  
ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ  
ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ...

ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪਲ ਰਿਹਾ  
ਹੰਕਾਰ ਕੋਈ  
ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਬਣ ਬਣ...

ਸਮਝ ਨ ਪਾਵਾਂ  
ਸਹਿਜ ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ  
ਖੋਲਦੀ ਹੈ ਜਿਹਨ ਅੰਦਰ  
ਹਉਮੈ ਅਪਾਰ  
ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ

.....  
ਅੱਥਰਾ ਘੋੜਾ ਹਾਂ ਮੈਂ  
ਜੇਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਚੱਕਰ  
ਆਵਾਗਵਣ

ਉਲੰਘਦਾ  
ਸਭ ਹੱਦ ਬੰਨੇ—  
ਰਾਹ ਕੁਰਾਹ

ਪੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪੈਲ ਪਾਉਂਦਾ

ਮੋਰ ਬਣ ਕੇ  
ਝੂਰਦਾ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ  
ਮੁੜ ਮੁੜ

ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਦਾ  
ਬਣ ਬਣ ਸਰਾਲੂ

ਬੇਲੇ-ਤਬੇਲੇ  
ਬੇਅਰਥ ਕਰਦਾ-  
ਵਾਰ ਵਾਰ

ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ  
ਨਜ਼ਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਪਾਰ  
ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੀ ਹੈ  
ਇੱਛਾ ਦੀ ਧਾਰ  
ਪਿਆਸ  
ਜੀਣ ਦੀ  
ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ...

.....  
.....  
.....

ਸੁਰਤ ਨੇ ਜਦ  
ਅੱਖ ਪੁੱਟੀ  
ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੀ ਧਸ ਚੁੱਕੀ ਸੀ

ਅੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਰਾਤ ਕਾਲੀ  
ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ  
ਚੰਦ ਹੋਇਆ  
ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ  
ਤਾਰੇ ਭੰਬੂਤਾਰੇ ਹੋ ਗਏ  
ਨੇਰਾ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਬਣਿਆ  
ਮਨ ਦੀ ਮਮਟੀ...?

ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ  
ਵਿਹੜੇ ਵਿਚਲੇ  
ਫੁੱਲਾਂ ਉੱਤੇ  
ਕਾਲਖ ਗਈ ਤਰੌਂਕੀ  
ਕਾਲੇ ਕਾਲੇ ਕਲਬੂਤਾਂ ਦਾ  
ਕਾਲ-ਕਾਫਲਾ  
ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਹੈ...  
ਮੈਂ ਨਿਹਾਰਾਂ  
ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਪੂਰ  
ਰੋਂਦੇ ਵਿਲਕਦੇ  
ਝੋਲਦੇ ਬੇਬਸੀਆਂ

ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ  
ਕੈਦ ਹੋਈ ਮੁਸਕਣੀ  
ਪੇਟ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦਿੰਦੇ  
ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਚਿੱਥ ਚਿੱਥ  
ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਦੇ

ਅੱਖ ਵਿੱਚ ਭਰ ਕੇ ਸਰੂਰ  
ਗੁਰਬਤਾਂ ਹੀ ਗੁਰਬਤਾਂ ਨੇ...  
ਦੂਰ ਤੀਕਰ ਫੈਲੀਆਂ...

... ..  
... ..  
... ..

ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਗੁਰਮਤਾਂ  
ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ-ਦਰ-ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ  
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਜੀਣ ਦੇ  
ਜਜ਼ਬੇ ਅਜੀਬ  
ਕੜਕਦੇ ਪਿੰਡੇ  
ਮੰਜੇ ਬਾਣ ਦੇ

ਬਾਣ ਦੇ ਮੰਜਿਆਂ 'ਤੇ  
ਸਜੀਆਂ ਮਜਲਿਸਾਂ  
ਮਜਲਿਸਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ  
ਬੈਠਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਵੀ—  
ਕਥਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ...  
ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ...

... ..  
... ..  
... ..

ਅੱਖ ਪੁੱਟੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੇ

ਨੇਰਿਆਂ ਨੇ ਪੁੱਪ ਦਾ  
ਪਾਇਆ ਲਿਬਾਸ...  
ਚੰਨ ਤਾਰੇ ਲੁਪਤ ਹੋ ਗਏ  
ਹੋ ਗਿਆ ਸੂਰਜ ਦਾ ਰਾਜ  
ਢੁੱਕੀਆਂ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਕਿਰਨਾਂ  
ਚੀਰ ਕੇ ਦੀਵਾਰ ਘਰ ਦੀ  
ਲਪਕੀਆਂ  
ਬਨੇਰਿਆਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੋਂ...  
ਓਹਲਿਆਂ 'ਚ ਬੈਠੀਆਂ  
ਉਦਾਸੀਆਂ ਨੇ ਅੱਖ ਪੁੱਟੀ  
ਅੱਖ ਪੁੱਟੀ  
ਆਂਦਰਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨੇ...

... ..  
... ..  
... ..

ਮਾਂ ਪਲੋਸ ਰਹੀ ਹੈ  
ਮੇਰਾ ਸਿਰ  
ਮੇਰੇ ਵਾਲਾਂ 'ਚ ਹੱਥ ਫੇਰਦੀ ਮਾਂ...  
ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਅੱਥਰੂ  
ਲਰਜ਼ਦੇ...  
ਝੀਲ ਦੇ ਪਾਣੀ ਤਰ੍ਹਾਂ  
ਕੰਬਦੀ ਹੈ ਅੱਖ ਉਸ ਦੀ...  
ਡਿਗ ਪਏ ਜਿਉਂ  
ਰੁੱਖ ਦਾ ਖੜਸੁੱਕ ਟਾਹਣਾ



ਟੁੱਟ ਕੇ ਪਾਣੀ 'ਤੇ  
ਯੱਕਦਮ... ..

ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਅੱਥਰੂ  
ਅੱਖ ਚੁਧਿਆਉਂਦੇ ਨੇ ਮੇਰੀ  
ਦਿਲ ਧੜਕਾਉਂਦੇ ਨੇ ਮੇਰਾ  
ਅਜਬ ਹੈ ਅਹਿਸਾਸ ਪਹਿਲਾ  
ਅੱਥਰੂ ਦੇ ਦਰਦ ਦਾ...

ਟਪਕਿਆ ਜੋ  
ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ  
ਅੱਖਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਵਿੱਚ  
ਆਣ ਕੇ...

ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਮੈਂ  
ਮਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ 'ਚ  
ਬਣ ਕੇ ਅੱਥਰੂ

ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹਾਂ  
ਰਾਤ ਰਾਤ  
ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਚਰਖਾ ਘੁੰਕਦਾ  
ਮਾਂ ਦਿਆਂ ਹੋਠਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਰਦੇ  
ਲੋਕ ਗੀਤ... ..  
'ਸੌਂ ਜਾ ਮੇਰੇ ਲਾਡਲੇ  
ਮੈਂ ਕੱਤ'ਲਾਂ

ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਡੋਰ... ..'

... ..  
ਮਾਂ ਦਿਆਂ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਡੋਰ  
ਸਿੱਲ੍ਹੀ ਸਿੱਲ੍ਹੀ ਦਿਸ ਰਹੀ  
ਨੀਂਦਰ 'ਚ ਕਿਉਂ?

ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ... ..  
ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ  
ਮਾਂ ਦਾ ਵਜੂਦ ਹੈ  
ਚਰਖੇ ਦੀ ਤੰਦ ਵਿੱਚੋਂ  
ਸੁਪਨੇ ਨਿਹਾਰਦੀ  
ਛਿੱਕੂਆਂ 'ਚ ਸਾਂਭਦੀ ਹੈ  
ਸਾਹਾਂ ਦੇ ਗਲੋਟਿਆਂ ਨੂੰ  
ਕੱਤ ਕੱਤ  
ਸਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੂਣੀਆਂ

ਉਮਰਾਂ ਦੀ ਤੰਦ ਭਾਵੇਂ  
ਉਲਝ ਜਾਏ ਓਸ ਦੀ  
ਰਾਹ ਕਦੇ ਵੀ  
ਉਲਝਦੇ ਓਸਦੇ... ..  
... ..  
... ..  
ਰਾਤ ਨਾਲ ਰਾਤ ਹੋਈਆਂ  
ਸਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਡੋਰੀਆਂ ਨੂੰ  
ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ

ਪਲ ਪਲ ਬੀਤਦੇ

... ..

ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ... ..

ਬੀਤਦੀ ਹੈ ਰਾਤ ਜੀਕੂੰ

ਬੀਤਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਮਾਂ...

... ..

... ..

... ..

ਬੇਬਸੀ ਆਲਮ ਚੁਫੇਰ

ਗਾ ਰਹੀ ਹੈ ਵਜਦ ਅੰਦਰ

ਗੀਤ ਫਿਰ ਵੀ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਲੁਤਫ ਦਾ

ਚਰਖੇ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਦੇਵੇ ਤਾਲ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਤੋਰ ਨੂੰ

ਭੁੱਖ ਸਹਿੰਦੀ ਲੋਰ ਨੂੰ

ਨੱਚਦੀ ਹੈ ਕਾਇਨਾਤ

ਘੁੰਮਦਾ ਆਕਾਸ਼

ਮੇਰੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ

ਨਾਲ ਮੇਰੇ

ਘੁੰਮਦੇ ਨੇ ਲੋਕ ਗੀਤ

ਕਿਰ ਰਹੇ ਜੋ

ਮਾਂ ਦਿਆਂ ਹੋਠਾਂ 'ਚੋਂ ਰੋਜ਼

... ..

... ..

ਲੋਕ-ਗੀਤੀ ਧੁਨਾਂ ਨਾਲ

ਵਜਦ ਅੰਦਰ

ਮੰਤਰ ਉਚਾਰਦਾ

ਮੇਰਾ ਵਜੂਦ...

ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ

ਚਰਖੇ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਾਂਗ ਹੀ

ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਮੈਂ

ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਚਮਕ ਮੈਂ

ਸੁੱਕ ਚੁੱਕੇ ਅੱਥਰੂ ਦੀ...

ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਰੋਜ਼

ਸੁੱਕਿਆ ਅੱਥਰੂ ਹਾਂ ਮੈਂ?

ਮਾਂ ਦਿਆਂ ਹੋਠਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਰਦੇ

ਲੋਕ ਗੀਤ... ..

ਮਾਂ ਦੀਆਂ

ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਰਦੇ

ਅੱਥਰੂ...?

ਮੰਤਰ ਨਿਰੇ... ..

ਮੰਤਰਾਂ ਵਿਚ ਮੁਘਧ ਹੋ ਕੇ

ਤਪ ਰਿਹਾ ਹਾਂ

ਤੇਲ ਵਾਂਗੂ

ਤੇਲ ਵਾਂਗੂ  
ਤਿੱਪ ਤਿੱਪ  
ਕਿਰ ਰਿਹਾ ਮੈਂ—  
ਬਲ ਰਿਹਾ ਪੂਣਾ ਦਿਸੇ  
ਅੱਗ ਨਾਲ ਅੱਗ ਬਣ ਕੇ  
ਨਚਦਾ ਹਾਂ  
ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ  
ਪਾ ਕੇ ਅੱਖ ਮੈਂ

ਪਲ ਪਲ ਹਾਂ ਪਿਘਲਦਾ  
ਅੱਗ ਦੀ ਮੈਂ ਅੱਖ ਵਿਚੋਂ  
ਬੂੰਦ ਬੂੰਦ ਕਿਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ  
ਧਰਤ ਉੱਤੇ ...  
ਰਾਤ ਹੈ?  
ਸਵੇਰ ਹੈ?  
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹਨ੍ਹੇਰ ਹੈ...  
... ..  
... ..  
... ..  
ਕਥਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ  
ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ  
... ..  
... .. |

ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਿਪ ਤਿਪ

ਬਾਪ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਹਨ੍ਹੇਰੇ  
ਉੱਠ ਕੇ

ਕਣਕ ਦੇ ਕਸੀਰ ਉੱਤੇ  
ਚਮਕਦੇ ਮੋਤੀ ਜਿਉਂ  
ਤ੍ਰੇਲ ਦੇ... ..  
ਸੁਬਹ ਸਵੇਰੇ  
ਬਾਪ ਦੀ ਦਾਹੜੀ 'ਚੋਂ ਕਿਰਦੇ  
ਤਿਪ ਤਿਪ ਅੱਥਰੂ ਅਪਾਰ... ..  
ਲਗਾਤਾਰ... ..  
ਪਿਘਲ ਪਿਘਲ ਚੋ ਰਹੀ  
ਪੈਰਾਂ 'ਚੋਂ ਉਸ ਦੇ ਬੇਬਸੀ—  
... ..  
... ..  
... ..  
ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਬਾਪ  
ਕਰ ਕਰ ਯਾਦ  
ਬੰਜਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ  
ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ  
'ਚ ਹੈ ਮੰਜਰ ਅਜੀਬ  
... ..  
... ..  
ਬਾਪ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ  
ਬੰਜਰ ਝੁਰੜੀਆਂ  
ਸ਼ੁੱਕ ਚੁੱਕੇ ਟੋਭਿਆਂ ਦੀ

ਚੀਕਣੀ ਮਿੱਟੀ ਜਿਵੇਂ  
ਪਾੜਦੀ ਹੈ  
ਆਪ ਸੀਨਾ ਆਪਣਾ  
ਬਾਪ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਦਿਸੇ  
... ..  
ਬਾਪ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਦਿਸੇ  
ਬੰਜਰ ਨਿਰਾ...

ਬੇਵਫਾ ਜਦ ਖੇਤ ਹੋਏ  
ਫਸਲ ਜਦ ਹੋਈ ਕਾਫ਼ੂਰ  
ਫਸਲ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚੀਆਂ  
ਧੀਆਂ ਧਰੇਕਾਂ...  
ਵਿਹੜਿਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠੀਆਂ

ਫੁੱਲ ਕੱਢਣ ਚਾਈਂ ਚਾਈਂ  
ਬਾਗ ਤੇ ਫੁਲਕਾਰੀਆਂ...  
ਸੂਈ-ਗੰਦੂਈ...  
ਬਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ  
ਘੁੰਮਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ  
ਧਾਗੇ ਰੇਸ਼ਮੀ...  
ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ-

ਡੋਰੀਆਂ ਲੇਖਾਂ ਦੀਆਂ  
ਬੁਣਦੀਆਂ ਸੁਪਨੇ ਅਨੇਕ  
... ..

ਹੱਸ ਹੱਸ ਕਰਨ ਗੱਲਾਂ  
ਖਿੜ ਰਹੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ  
ਤਾਜ਼ਾ ਤਾਜ਼ਾ ਫੁੱਲ ਖਿੜੇ ਨੇ  
ਰੇਸ਼ਮੀ ਰੁਮਾਲ ਤੇ...

ਰੇਸ਼ਮੀ ਰੁਮਾਲ ਲਾਵਣ  
ਸੀਨੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ...

ਚਾਦਰਾਂ ਸਰਹਾਣਿਆਂ ਤੇ  
ਮੋਰ ਪੈਲਾਂ ਪਾਉਣ ਜਿੰਦ ਜਿੰਦ  
ਫੁੱਲੀਆਂ ਸਮਾਉਣ ਨਾ...  
ਨਚਦੀਆਂ ਮੋਰਾਂ ਨਾਲ  
... ..

ਦਰਦ ਸਾਰੇ  
ਗੁੰਦ ਕੇ ਦਸੂਤੀਆਂ 'ਚ  
ਹੋਣ ਜਿਵੇਂ ਸੁਰਖਰੂ... ..

ਗੱਦੀਆਂ ਦੇ ਕੋਨਿਆਂ 'ਤੇ  
ਉੱਡ ਰਹੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ  
ਵੇਖ ਵੇਖ ਹੋਣ ਕਿਵੇਂ ਖੀਵੀਆਂ?

ਅੱਥਰੂ ਨਿਗੰਦ ਦੇਣ  
ਚੰਦਿਆਂ ਦੀ ਚਮਕ ਅੰਦਰ  
ਚੰਦਿਆਂ 'ਤੇ ਉੱਡਦੀਆਂ

ਚਿੜੀਆਂ ਤੇ ਘੁੱਗੀਆਂ...

ਚਿੜੀਆਂ ਤੇ ਘੁੱਗੀਆਂ ਦੇ  
ਨਾਲ ਨਾਲ ਉੱਡਦੀਆਂ  
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਿਹਾਰਦੀਆਂ...  
ਚਹਿਕਦੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਨੇ  
ਭੈਣਾਂ ਮੇਰੀਆਂ...

... ..

ਟੁੱਟ ਜਾਏ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਵੇਂ  
ਤਾਰਾ ਅਸਮਾਨ ਵਿੱਚੋਂ  
ਤਬਕ ਜਾਣ ਸੋਚ ਕੇ  
ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ...

... ..

... ..

ਸੂਈ ਸਾਥ ਪੋਟਿਆਂ ਦਾ  
ਛੱਡਦੀ ਤੜਕ ਦੇਣੇ  
ਖੁੱਭਦੀ ਹੈ ਪੋਟਿਆਂ ਥੀਂ  
ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਧੀ ਦਿਲ ਅੰਦਰ  
ਵਿੰਨ੍ਹ ਦੇਵੇ ਖਾਹਸ਼ਾਂ ਵਾਲੇ  
ਗੁੰਦਵੇਂ ਗੁਬਾਰਿਆਂ ਨੂੰ

... ..

... ..

ਘੁੱਗੀਆਂ ਉਦਾਸ ਹੋਈਆਂ  
ਉਦਾਸ ਪਰਵਾਜ਼ ਹੋਈ  
ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਦੂਰ ਦੌੜੀਆਂ ਨੇ

ਖਾਬ ਤੋਂ...

... ..

ਜਿਸਮਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ  
ਵਿਛੁੰਨ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ  
ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅਸਮਾਨ  
ਆਣ ਜਿਵੇਂ ਡਿੱਗਿਆ

ਤਰਸਦੇ ਨੇ ਪੇਟ ਜਦੋਂ  
ਰੋਟੀਆਂ ਦੀ ਆਹਟ ਤਾਈਂ  
ਆਦਮੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚਿੜਾਵੇ  
ਜ਼ਰ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਜਦੋਂ  
ਕੀ ਕਰੇ ਆਦਮੀ?

ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਬਾਪ ਮੇਰਾ

ਤਿਪ ਤਿਪ ਅੱਥਰੂ

... ..

ਕਥਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ  
ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ—

... ..

ਪੁੱਪ ਅੱਖਾਂ ਝਪਕਦੀ ਹੈ  
ਫੜਫੜਾਉਂਦੇ ਝਿੱਮਣਾ 'ਤੇ  
ਲਿਸ਼ਕਣਾ  
ਟਪਕਣਾ

ਤੇ

ਲਪਕਣਾ

ਮੇਰਾ ਨਸੀਬ

.....

.....

.....।

ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਮੜੀ ਉੱਤੇ

ਜਗ ਰਿਹਾ ਦੀਵਾ ਹਾਂ

ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਮੈਂ

ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ

ਰਸਮ ਬਣ ਕੇ

ਜੀ ਰਿਹਾ ਹਾਂ

ਰੱਖੜੀ

ਮਮਤਾ

ਮੁਹੱਬਤ

ਖੁਸ਼ੀ

ਗ਼ਮੀ

ਗੌਰਵ... ਤੇ ...

ਵਿਚਾਰਗੀ

ਮੇਰੇ ਹੀ ਨਾਮ

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ

ਬਣ ਗਿਆ ਅੱਥਰੂ ਕਦੋਂ?

ਅੱਥਰੂ ਖੁਦ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਕਥਾ ਆਪਣੀ

ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਥਾ

ਅੱਥਰੂ ਬੇ-ਕਥੇ ਦੀ... ..?

... ..?

ਅੱਥਰੂ

ਦਰਦ ਧੌਂਦਾ

ਦਿਲਾਂ ਦੇ

ਮਨਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਧੌਂਦਾ

ਅੱਥਰੂ

ਪੁਣਦੀਆਂ ਨੇ ਪਾਪ ਸਾਰੇ

ਪੋਣੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਦੀਆਂ

ਅੱਥਰੂ??

ਝੋਲੀ 'ਚ ਡਿਗੀ

ਬਿਨ-ਮੰਗੀ ਖ਼ੈਰਾਤ ਹੈ

ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਏਸ ਦੀ? ... ..

ਬੁੱਦ... ..

ਦਰਿਆ... ..?

ਸਾਗਰ... ..?

ਪਿਆਲਾ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ?

ਆਂਦਰਾਂ ਦਾ ਅਰਕ ਹੈ

ਇਹ ਅੱਥਰੂ?

... .. ?

... ..

ਦੌੜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮੇਰਾ ਮਨ

ਜੰਗਲ ਜੰਗਲ... ..

ਨੇਰੂ-ਸਵੇਰ... ..

ਅੱਥਰਾ ਘੋੜਾ... ..

ਟੱਪ ਟੱਪ... .. ਟੱਪ... ਟੱਪ...

ਨਜ਼ਰਾਂ ਅੰਦਰ ਖੁਰਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ

ਖਾਰੇ ਪਾਣੀ ਘੁਲਦਾ ਜੀਵਨ

... ..

... ..

... .. ।

ਘੋੜੇ ਦੇ ਪੌੜਾਂ ਨਾਲ

ਪੀਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਆਸਥਾ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਜੀਣ ਦੀ

ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਰੇਤ ਨਾਲ ਲਿਪਟੀ

ਹੋਈ ਅਕਾਂਖਿਆ

ਇਹ ਕੋਹੀ

ਮਿਰਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹੈ

ਅੰਤਹੀਣ

ਅਥਾਹ

ਅਬੁੱਝ

ਅਰੁਕ

ਅਭੇਦ... .. ਪਹੇਲੀ... ..?

... ..

ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਵੇਖ ਰਹੀ ਹੈ

ਚੁੱਪ ਚਾਪ... ..

ਵਰਤਮਾਨ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ

ਅਤੀਤ ... ..?

ਭਵਿੱਖ... ..?

... ..

... .. ।

ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ

ਮੱਸਿਆ ਦੀ ਰਾਤ ਹੈ?

ਬਰਸਾਤ ਹੈ?

ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ

ਹੋਠਾਂ ਦੀ ਫਰਕਣ?

ਹੋਠਾਂ ਉੱਤੇ

ਪੁੰਨਿਆ ਦਾ ਚੰਨ ਹੈ

ਅਕਾਸ਼ ਹੈ

ਪੁੰਨਿਆ ਦਾ ਚੰਨ

ਕਾਲਾ ਦਿਸ ਰਿਹਾ

ਪਰਲੋ ਕੋਈ  
ਫੇਰ ਦਸਤਕ ਦੇ ਰਹੀ  
ਪਲਕਾਂ 'ਤੇ ਆ ਕੇ

ਮਸਤਕ 'ਚ ਮੇਰੇ  
ਸੌਂ ਰਹੀ  
ਅਕੱਥ-ਕਥਾ... ..  
ਅਚਾਨਕ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅੱਜ...  
... ..  
... ..  
... ..।

ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਮੇਰੇ  
ਸ਼ੋਰ ਹੈ?... ..  
ਸਹਿਮ ਹੈ?

ਮਨ 'ਚ ਮੇਰੇ  
ਖੁਸ਼ਬੂ ਹੈ?  
ਬਹਾਰ ਹੈ...?

ਪਤਝੜ 'ਚ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈ  
ਬਹਾਰ ਪਲ ਪਲ  
ਇਹ ਕੇਸਾ ਮੰਜ਼ਰ ਹੈ  
ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲ 'ਚ

ਖੁੰਖਾਰ ਭੇੜੀਏ...

ਸੜ ਰਹੀ ਖੁਸ਼ਬੂ  
ਬਲ ਰਹੀ ਹਵਾ... ..  
ਸੁੰਨ-ਮ-ਸੁੰਨ ਸੜਕਾਂ.....  
..... ਘੋਰ ਸਨਾਟਾ

ਸੋਚ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਉੱਤੇ  
ਦਸਤਕ ਦੇ ਰਹੇ ਸਾਏ  
ਪਰਲੋ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਬਣ ਕੇ  
ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ  
ਸੁੰਨ ਹੋਏ ਸਨਾਟੇ

ਕੌਣ ਹੈ  
ਰਾਹਨੁਮਾ ਮੇਰਾ... ..  
ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਆਹਟ  
ਰਚਾ ਰਹੀ ਹੈ ਸੰਵਾਦ... ..  
ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਦੀ ਪਰਿਆ ਨਾਲ

ਪਰਿਆ ਦੇ ਪਰ ਫਰਕੇ  
ਪਰਾਂ ਦੀ ਫੜਫੜਾਹਟ??  
ਵਿਚ ਗੁੰਮਿਆ ਮੈਂ  
... ..  
... ..



ਸਮੇਂ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ  
ਖੁੱਭਿਆ ਹੋਇਆ ਕੰਕਰ  
ਹਾਂ ਮੈਂ

.....

.....

ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ  
ਖੌਰੂ ਪਾ ਰਹੇ ਨੇ ਖਿਆਲ  
ਮੈਂ ਦੌੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ  
ਉਜਾੜ ਵਿਚ  
ਬੀਆਬਾਨ ਵਿਚ... ..

ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖ ਰਹੀਆਂ ਨੇ  
ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ

.....

.....

ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ  
ਕਥਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ...

.....

.....

..... |

.....

.....

ਚਮਕਦੇ ਨੇ  
ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਤਾਜ  
ਸੱਖਣੇ ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ  
ਲੱਭਦਾ ਹਾਂ... ..  
ਲਿਸ਼ਕ ਵਿਚੋਂ  
ਆਪ ਨੂੰ  
ਆਪਣੇ ਅਤੀਤ ਨੂੰ  
.....  
.....  
.....!

ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ  
ਕਥਾ ਕਰਦਾ  
ਮੇਰਾ ਹੀ ਵਜੂਦ ਮੁੜ ਮੁੜ  
ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ

ਆਪੇ ਵਕਤਾ  
ਆਪ ਸਰੋਤਾ ਆਪਣਾ  
ਕੀ ਕਥਾ ਦੇ ਨਾਲ  
ਮੇਰਾ ਸਾਕ ਹੈ?...

ਸਾਹਮਣੇ ਮੇਰੇ ਨੇ ਬੈਠੇ  
ਜਟਾਧਾਰੀ ਸਾਧ ਸੰਤ  
ਭਗਵੇਂ ਲਿਬਾਸ...

ਮੈਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਮੇਰੇ ਬੋਲਾਂ 'ਚ

ਕੋਈ ਕੰਬਣੀ...

ਮੜਕ ਵੀ

ਦਰਦ ਵੀ

ਪੁਕਾਰ ਵੀ ਹੈ...

ਮੈਨੂੰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ

ਇਕ ਜਟਾਧਾਰੀ

‘ਹੇ ਰਿਸ਼ੀਵਰ

ਕਲਯੁੱਗ ਵਿਚ

ਅਹਿੱਲਿਆ ਨਾਲ

ਪੈਰ ਪੈਰ 'ਤੇ

ਕਿਉਂ ਛਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਇੰਦਰ ਦੇਵ...?’

ਮੈਂ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ

ਖੁਦ ਨੂੰ...

ਅਹਿੱਲਿਆ?

ਗੌਤਮ...?’

ਇੰਦਰ ਦੇਵ?... ..

.....

.....

.....।

ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਚੁੱਪ ਹੈ...

.....

ਅਹਿੱਲਿਆ ਦਾ

ਰਿਖੀ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ?

ਇੰਦਰ ਦੇਵ ਦਾ ਛੱਲ?

ਸਤਿਯੁਗ

ਦੁਆਪਰ

ਤਰੇਤਾ

ਕਲਯੁੱਗ...

ਸਭ ਕੁਝ ਰਲਗੱਡ ਹੈ

ਕੀ ਹੈ ਇਹ...?’

ਅੱਖ ਦਾ

ਅੱਥਰੂ ਨਾਲ

ਰਿਸ਼ਤਾ

ਕੀ ਹੈ?

ਮਾਂ ਦਾ

ਪੁੱਤ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ?

ਕੀ ਹੈ?

ਰੁੱਖ ਦਾ

ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ?

ਕੀ ਹੈ?

ਮਨ ਦਾ  
ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ?  
ਕੀ ਹੈ?

ਮਨੁੱਖ ਦਾ  
ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ?  
ਕੀ ਹੈ?

ਸਮਕਾਲ ਦਾ  
ਛਿਣ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ?

ਛਿਣ ਦਾ  
ਕਾਲ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ?  
... .. ਅਤੇ

ਕਾਲ ਦਾ  
ਸਮਕਾਲ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ?

ਜਟਾਧਾਰੀ ਚੁੱਪ ਨੇ  
ਮੈਂ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ...  
... ..  
... ..  
... ..

ਸਮਾਂ—  
ਦੀਵਾਰ ਤੇ ਲਟਕੀ  
ਘੜੀ ਹੈ ਨਿਰਾ

ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੰਧ ਉੱਤੇ  
ਧੜਕਦੀ  
ਟਿਕ ਟਿਕ ਹੈ ਆਦਮੀ  
ਠਹਿਰ ਗਿਆ ਹੈ ਵਕਤ  
ਠਹਿਰੀ ਹੋਈ  
ਘੜੀ ਹੈ ਆਦਮੀ

ਇਕ ਅਦਿੱਖ ਅਹਿਸਾਸ  
ਗੁੰਗਾ ... ਬਹਿਰਾ ...  
ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੇਖਦਾ ਨਹੀਂ  
ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ

ਆਪ ਹੀ ਵੇਖਦਾ ਆਦਮੀ  
ਖੁਦ ਨੂੰ  
ਆਪ ਹੀ ਸੁਣਦਾ  
ਟਿਕ ਟਿਕ ਆਪਣੀ  
ਨਬਜ਼ ਆਪਣੀ—  
ਦਿਲ ਆਪਣਾ...?  
ਆਪਣੀ

ਧੜਕਣ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ  
ਧੜਕਣ 'ਚ ਧੜਕਦਾ

ਖੁਦ ਨਾਲ  
ਖੁਦ ਹੀ ਕਰਦਾ ਵਿਚਾਰ ... ..?  
ਆਦਮੀ ਔਜ ਦਾ  
ਕਿੰਨਾ ਲਾਚਾਰ...  
ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਆਦਮੀ...

ਹੋਣੀ-ਅਣਹੋਣੀ ਦਾ ਚਿੰਤਨ  
ਆਪ ਕਰਾਂ  
ਮੈਂ ਅਣਹੋਇਆ!  
ਹੋਇਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਅੰਦਰ

ਅਜਬ ਸੰਵਾਦ ਹੈ  
ਮੇਰਾ-  
ਮੇਰੇ ਨਾਲ... ..  
ਸਮੇਂ ਨਾਲ

ਆਪਣੀ  
ਟਿਕ ਟਿਕ ਨਾਲ... ..

ਆਪਣੀ  
ਧੜਕਣ ਨਾਲ... ..?

ਹੋਣ-ਅਣਹੋਣ ਦਾ ਸੰਵਾਦ?  
ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ...?

... ..  
... ..  
... ..

ਰਾਤ ਦਿਨ  
ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਖੌਰੂ ਖੌਲਦਾ

ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ  
ਸਮੇਂ ਦੀ  
ਸਰਗਮ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ

ਆਪਣੀ  
ਪੈਰ ਚਾਪ ਦੀ  
ਸਵਾਰੀ ਕਰਦਾ ਮੈਂ  
ਫੜ ਕੇ ਲਗਾਮ ਆਪਣੀ  
ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ... ..

ਮੈਂ  
ਹੱਸਦਾ ਜ਼ੋਰੋ-ਜ਼ੋਰ... ..  
ਕੀ ਹੈ

ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਸਬੱਬ?  
ਮੈਂ ਖੁਦ ਸਮਾਂ ਹਾਂ

... ..

ਬੀਤਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ...

ਮੈਂ

ਸੁਪਨਾ ਹਾਂ ਕੋਈ... ..

ਜਾਂ ਸੱਚ ਹਾਂ...?

ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਹੁੰਦੂਕਾਰਾ

ਮਨ 'ਚ ਮਰਘਟ...

... ..

ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਜੀਣਾ

ਮਰਘਟ 'ਚ ਮਰਨਾ

ਅਤੀਤ 'ਚ ਵਿਚਰਨਾ

ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਜ਼ਰ ਹੈ?

ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਦਗਦਾ

ਅੰਗਿਆਰ ਹਾਂ

ਮੌਸਮ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਲਿਖੀ

ਮੂਕ-ਮੁਹਾਰਨੀ... ..

ਹਾਂ ਮੈਂ

ਮੂਕ ਮੁਹਾਰਨੀ

ਆਪੇ ਗੁਣਗੁਣਾਵੇ ਆਪ ਨੂੰ

ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ

ਸੁਣਦਾਂ ਮੁਹਾਰਨੀ ਮੈਂ

ਮੁੜ ਮੁੜ...

ਕਦੇ ਖੁਦ ਤੋਂ

ਤੇ ਕਦੇ.....

ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੋਂ... ..?

ਕੌਣ ਹੈ ਉਹ... ..

ਜੋ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ

ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ

ਮੇਰੀ ਇਬਾਰਤ... ..

ਕੌਣ ਹੈ ਉਹ?

ਜੋ ਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ

ਅਰਥ ਭਰਦਾ ਆਪਣੇ

ਆਪਣੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ

ਗੂੰਜਦਾ... ..

ਮੇਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ

... ..ਮੁੜ ਮੁੜ

ਟਪਕਦਾ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ

... ..ਮੁੜ ਮੁੜ

ਅੱਥਰੂ ਬਣ ਬਣ...

ਇਕ ਵਿਰਾਨ ਚਿਹਰਾ  
ਇਕ ਮਧੁਰ ਮੁਸਕਾਨ  
ਖੁਸ਼ਕ ਅੱਖਾਂ ...

ਖੁਸ਼ਕ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ  
ਤਿਪ ਤਿਪ ਤਿਪਕਦੇ ਅੱਥਰੂ

ਅੱਥਰੂ 'ਚੋਂ ਝਾਕਦੇ  
ਖੰਡਰ ਕਿਉਂ?  
ਕੰਕਰੀਟ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਖੰਡਰ  
ਚੁੱਭਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਮੇਰੇ  
ਸਫ਼ਰ ਤੇ ਤੁਰਨੋਂ ਬਗ਼ੈਰ  
ਵਿੰਨ੍ਹਦੇ ਨੇ ਨਜ਼ਰ ਮੇਰੀ  
ਕੁੱਝ ਵੀ ਵੇਖਣ ਬਿਨਾਂ...

ਅਜਬ ਹੈ ਇਹ  
ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹਣਾ  
ਤਿਸ਼ਨਗੀ ਦੇ ਤੀਰ ਨਾਲ  
ਤਰਸ ਦੀ ਤਲਵਾਰ  
ਸੀਨੇ ਖੋਭ ਕੇ  
ਪੁੱਛਣਾ ਤਕਲੀਫ਼ ਬਾਰੇ...

ਅਜਬ ਹੈ ਇਹ

ਸਿਤਮ ਸਮੇਂ ਦਾ—

ਅਤੀਤ ਅਤੇ ਅੱਜ  
ਵਿਚਕਾਰ ਘੁੰਮਦਾ  
ਗਲੋਬ ਹੈ ਸਮਾਂ...  
ਕਥਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ...  
ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ  
... ..  
... ..

ਮੈਂ ਦਫ਼ਤਰ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹਾਂ  
ਅਚਾਨਕ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ  
ਸਾਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ  
ਮੇਰੀ ਦੋਸਤ...

ਉਹ ਮੇਰੇ ਦਫ਼ਤਰ 'ਚ  
ਮਿਲਣ ਆਈ ਹੈ ਮੈਨੂੰ,  
ਅਚਾਨਕ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ  
ਤੇ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ  
ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ  
ਬੈਠ ਗਈ ਹੈ  
ਮੈਂ ਹਾਲ ਚਾਲ ਪੁੱਛਿਆ  
ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਈ...

ਉਹਦੀ ਮੁਸਕਾਨ  
ਪਹਿਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ—  
ਉਸ ਦਿਨ  
ਉਸ ਦਿਨ ਉਹਦੀ ਮੁਸਕਾਨ ਵਿਚ  
ਇਕ ਵਿਚਾਰਗੀ ਸੀ  
ਸ਼ਰਾਰਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿਚਾਰਗੀ?

ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ  
ਪਰ  
ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ  
ਪੁੱਛਿਆ ਨਾ ਕੁਝ ਵੀ  
ਆਪਣੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਫਰੋਲਦਾ ਰਿਹਾ  
ਦਫ਼ਤਰ ਦੀਆਂ  
ਦਿਲ ਦੀਆਂ  
ਫਾਈਲਾਂ... ਫਾਈਲਾਂ... ਤੇ ਫਾਈਲਾਂ...  
... ..  
... ..  
... ..!

ਦਫ਼ਤਰੀ ਫਾਈਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ  
ਕਿਉਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ  
ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ?  
ਦਫ਼ਤਰ ਅਤੇ ਦਿਲ...

ਦਿਲ ਅਤੇ ਫਾਈਲਾਂ...  
ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ  
ਖਲਤ ਮਲਤ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?...

ਫੇਰ ਇਕ ਫਾਈਲ ਉੱਤੇ  
ਮੈਂ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ...  
ਤੇ ਚੋਰ ਅੱਖ ਨਾਲ  
ਉਸ ਵਲ ਵੇਖਿਆ...  
ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ  
ਅੱਥਰੂ ਸਨ—?  
ਮੈਂ ਅੱਥਰੂਆਂ ਵਲ ਵੇਖਦਾ—  
ਫਾਈਲਾਂ ਨਿਹਾਰਦਾ... ..  
ਮੇਰਾ ਦਿਲ  
ਕਦੇ ਫਾਈਲਾਂ ਦੀ ਨੋਟਿੰਗ ਵਿਚ ਧੜਕਦਾ—  
ਕਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਰਾਹਾਂ 'ਚ ਗੰਘਦਾ—  
ਕਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਸਕਾਨ ਬਣਦਾ—  
ਕਦੇ ਹੋਠਾਂ ਦੇ ਹਿਟਕੋਰੇ...

ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨਾਲ  
ਮੇਚ ਮੇਚ ਕੇ  
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ...  
ਤੇ ਫਾਈਲਾਂ ਦੀ ਨੋਟਿੰਗ ਵਿਚ  
ਗੁੰਮ ਜਾਣਾ  
ਮੇਰਾ ਵਜੂਦ ਕਿਉਂ ਹੈ?

ਫੇਰ

ਮੈਂ ਫਾਈਲ ਬੰਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ—

ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ ਫਾਈਲ

ਬੰਦ ਕਰਕੇ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ

ਫਾਈਲ ਖੋਲ੍ਹੀ...

ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ

ਇਸ ਅੱਥਰੂ ਦਾ

ਰਾਜ਼ ਕੀ ਹੈ?

ਉਹ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲੀ—

ਸਿਰਫ਼ ਮੁਸਕਰਾਈ...

ਅੱਥਰੂ ਤੇ ਮੁਸਕਾਨ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ

ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ...

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ

ਤੇ ਉੱਤਰ ਗਿਆ

ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਪਤਾਲ ਅੰਦਰ

ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ

ਕਿ

ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੀ ਹੈ

... ..

... ..

ਅਚਾਨਕ

ਉਹ ਖਿੜਖਿੜਾ ਕੇ ਹੱਸੀ—

ਬੋਲੀ—

“ਅੱਥਰੂ ਦਾ ਮੁਸਕਾਨ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ

ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾ ਹੈ

... ..

ਤੇਰੀ ਤੇ ਮੇਰੀ

ਦੋਸਤੀ ਜਿੰਨਾ ਗਹਿਰਾ...

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਦਫ਼ਤਰ

ਜਿੰਨਾ ਗਹਿਰਾ...

ਮਨ ਅਤੇ ਫਾਈਲ

ਜਿੰਨਾ ਗਹਿਰਾ...

ਕੁਰਸੀਆਂ ਦੇ ਫ਼ਾਸਲੇ

ਜਿੰਨਾ ਗਹਿਰਾ...।”

ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ...

ਕਿੰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ

ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ...

ਕਦੇ ਬਹੁਤ ਸਰਲ ਲਗਦਾ ਹੈ

ਕਦੇ ਬਹੁਤ ਪੇਚੀਦਾ

ਪਰ ਕੀ ਹੈ?

ਇਸ ਨੂੰ



ਬਿਆਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ...

ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ...  
ਉਸ ਵਲ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ—  
ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ  
ਟਿਕਟਿਕੀ ਲਗਾ ਕੇ  
ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ...

ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ  
ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਨਿਕਲੇ...  
“ਬਿਆਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ?  
ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ?  
ਪਰ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਜਾ ਸਕਦੈ”?  
ਕਿ  
ਕੀ ਹੈ ਰਿਸ਼ਤਾ  
ਅੱਥਰੂ ਦਾ ਮੁਸਕਾਨ ਨਾਲ...

ਉਹ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲੀ—  
ਫੇਰ ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਪੂਛਦੀ  
ਹੋਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ,  
ਚੱਲ ਛੱਡ ਤੂੰ  
ਚਾਹ ਮੰਗਵਾ ਪਹਿਲਾਂ...

ਫੇਰ

ਚਾਹ ਆਉਣ ਤੋਂ  
ਪੀਤੇ ਜਾਣ ਤੱਕ  
ਚੁੱਪ ਪਸਰੀ ਰਹੀ—  
ਉਹ ਉੱਠੀ  
ਤੇ ਏਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ  
ਕੱਲ੍ਹ ਫੇਰ ਆਵਾਂਗੀ

ਮੈਂ ਖਾਲੀ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ  
ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੱਕ ਦੇ ਖਲਾਅ ਨੂੰ  
ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ—  
ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਦੇਰ ਤੱਕ...  
ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ  
ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਉਸ  
ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਤੇ ਲਟਕ  
ਰਹੀ ਹੈ... ..  
ਦਫ਼ਤਰ...  
ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ  
ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ  
ਕਥਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ  
ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ...  
... ..  
... ..  
... ..!

ਅੱਥਰੂ ਹੀ ਅੱਥਰੂ  
ਮੇਰੇ ਚੁਫੇਰ  
ਅੱਥਰੂ... ਅੱਥਰੂ... ਤੇ ਅੱਥਰੂ  
ਮੇਰੀਆਂ ਰਗਾਂ 'ਚ  
ਖੌਲਦੇ ਹੋਏ ਖੂਨ ਨਾਲ  
ਮਿਚਦੇ ਹਨ ਅੱਥਰੂ?

ਇਹ ਅੱਥਰੂ  
ਖੌਲਦੇ ਹੋਏ ਖੂਨ ਦਾ  
ਲੰਮਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹਨ...  
ਜਾਂ ਨਿਰਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹਨ—?  
ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਅਹਿਸਾਸ ਦੀ  
ਬੇਰੋਕ ਧਾਰਾ...  
ਕਥਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ  
ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ...  
.....  
.....

ਤੋੜਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ  
ਹਿੰਮਤ ਆਪ ਹੀ  
ਦਮ ਆਪਣਾ—

ਰੋਕਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਓਸ ਨੂੰ  
ਮੇਰਾ ਮੱਥਾ... ..  
ਹੱਥ ਮੇਰੇ  
ਅੱਖਾਂ ਮੇਰੀਆਂ.....?  
ਕਿਉਂ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦੀਆਂ  
ਨਿਰਜਿੰਦ ਹੋ ਕੇ.....?

ਹੋ ਕੇ ਨਿਰਜਿੰਦ ਜੀਣਾ  
ਬਣ ਗਿਆ  
ਹੋਣੀ ਕਿਉਂ?  
.....  
ਮਨ 'ਚ ਮੇਰੇ ਮਚਲਦਾ ਹੈ  
ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਅਹਿਸਾਸ ਦਾ  
ਮਾਤਮ ਕੋਈ—

ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰ ਬਲ ਰਹੀ  
ਮਾਤਮ ਚਿਤਾ  
ਅਗਨ ਵਿਹੁਣੀ...

ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਦਗਦਾ  
ਸਰਦ ਟੇਪਾ ਲਹੂ ਦਾ  
ਸਰਦ ਹੋਈ  
ਚਿਤਾ ਦਾ ਹੀ ਚਰਮ ਹੈ  
ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਦਗਦੇ

ਲਹੂ ਦਾ ... ..  
ਹੈ ਰੰਗ ਕਿਹੜਾ... ..?  
ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲਹੂ ਦੇ ਰੰਗ ਦੀ  
ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਭਟਕਦਾ ਹਾਂ  
ਰਾਤ ਦਿਨ...  
... ..  
... ..  
... ..!

ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ  
ਅਨੇਕ ਰੰਗ  
ਲਾਲ  
ਨੀਲੇ  
ਹਰੇ  
ਭਗਵੇਂ...  
ਕੇਸਰੀ...  
ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ  
ਮੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕੀ ਹੈ?

ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਰਿਹਾ  
ਨਿਹਾਰਨਾ... ..?  
ਪਛਾਣਨਾ... ..?  
ਤੇ ਸਮਝਣਾ?  
ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ...

ਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਦਾ?  
ਝੁੱਗੀ 'ਚ ਰੋਂਦੇ  
ਉਸ ਮਾਸੂਮ ਨਾਲ  
ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਦੀ ਥਾਂ  
ਮਿਲੇ ਨੇ ਅੱਥਰੂ  
ਆਬਣ-ਸਵੇਰ...

ਵਿਲਕਦੀਆਂ ਆਂਦਰਾਂ ਮਿਲੀਆਂ  
ਸੁਬਹ ਸਵੇਰੇ  
ਚੁੰਘਣ ਲਈ  
ਚਰੁੰਡਣ ਲਈ...

ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਲਕਦੇ ਹਨ  
ਉਹ ਬੱਚੇ  
ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਸੁਪਨੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ—  
ਸੁਪਨੇ ਪੀਂਦੇ  
ਤੇ ਸੁਪਨੇ ਹੀ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ਕ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ  
ਘੁੰਮਦਾ ਗਲੋਬ ਕਾਲਾ ਹੈ  
ਜਾਂ ਚਿੱਟਾ ਹੈ—  
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ

ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਉਤਰਦੇ ਮੋਤੀਏ ਵਰਗਾ...

ਮੋਤੀਏ ਨਾਲ

ਮੁੰਦ ਹੋਈਆਂ ਅੱਖਾਂ

ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ

ਸੁਪਨੇ ਵੇਖਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ

ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ

ਅੱਖਾਂ ਅੰਦਰ—

ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥਾਂ ਤੱਕ

ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਦਾ ਬਸੀਮਾ

ਰੋਟੀ ਲਈ ਤਰਸਦੇ

ਹੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਟਪਕਦੇ

ਅੱਥਰੂਆਂ ਨਾਲ ਸਿਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸੁਪਨੇ

ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਰੀਘਦੇ ਦਿਸਦੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ—

ਭੁੱਖੇ ਸੁਪਨੇ—

ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਅਸਮਾਨ

ਨਿਹਾਰਦੇ ਸੁਪਨੇ...

ਅੱਥਰੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਬੱਦਲ ...

ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ—?

ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਖੌਲਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ...?

ਅਸਮਾਨ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ

ਛਲਕਦੇ ਅੱਥਰੂਆਂ ਦੀ ਲਿਸ਼ਕੋਰ—

ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚੁਧਿਆਉਂਦੀ ਹੈ

ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਮੈਨੂੰ

ਸੀਨੇ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਬਾਰੇ—

ਅਹਿਸਾਸ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਬਾਰੇ—

ਮਨ ਦੀ ਮਮਤਾ ਬਾਰੇ...

ਮੇਰਾ ਕੀ ਜਵਾਬ ਹੈ?

ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ

ਮੇਰੀਆਂ ਰਗਾਂ 'ਚ

ਰੀਘਦਾ ਲਹੂ

ਚਿੱਟਾ ਹੈ... ...?

ਕਦੇ ਲਗਦਾ

ਕਾਲਾ ਹੈ ਇਹ... ...?

ਕਦੇ ਲਗਦਾ... ...

ਪਾਣੀ ਰੰਗਾ ਹੈ

ਇਹ ਪਾਣੀ ਰੰਗਾ ਲਹੂ... ...

ਮੇਰੀਆਂ ਰਗਾਂ 'ਚ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈ?

ਪਾਣੀ ਬਣਿਆ ਲਹੂ?

ਲਹੂ ਬਣਿਆ ਪਾਣੀ?

ਕਥਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ...

ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ

... ..  
... ..  
... ..।

ਕੀ ਹੈ ਇਹ... ..?

ਰਾਜਨੀਤੀ-ਰਣਨੀਤੀ... ਬਦਨੀਤੀ...

ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਨੇ

ਸ਼ਬਦ ਸਾਰੇ?

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀ ਅਰਥ ਨੇ?

ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ

ਕਾਲਾ ਨਾਗ ਹੈ ਕੋਈ... ..

ਮੁੜ ਮੁੜ ਜਾਗਦਾ...

ਮੁੜ ਮੁੜ

ਫੁੰਕਾਰਦਾ ਮੈਨੂੰ...

... ..

ਫੁੰਕਾਰਦਾ... ..

ਆਪਣੇ ਨਾਲ

ਮੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤਾ

ਪਛਾਣਦਾ

ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ 'ਚ ਜਗਦਾ... ..

ਦੀਵਿਆਂ ਦੀ ਡਾਰ ਬਣ ਕੇ.....

ਮੇਰੀ ਚੇਤਨਾ 'ਚ ਚਮਕਦਾ

ਚਾਨਣ ਤਰ੍ਹਾਂ.....

... ..

ਇਹ ਨਾਗ

ਇਹ ਲਹੂ

ਇਹ ਨਜ਼ਰ... ..

ਇਹ ਚਮਕ

ਇਹ ਚੇਤਨਾ?

... ..

ਕਣ ਕਣ ਕਿਰਦੀ

ਅਜੇਹੀ ਚੇਤਨਾ ਦਾ

ਚਰਮ ਕਿਥੇ ਹੈ?

ਕਿਥੇ ਹੈ?

ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਰੰਗ ਆਪਣਾ?

ਚੇਤਨਾ ਵਿਚ

ਦੂਰ ਤੀਕਰ ਰੇਤ ਹੈ

ਇਸ ਚੇਤਨਾ ਵਿੱਚ

ਇਕ ਨਦੀ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਵਗੀ

ਤੇ ਬੀਤ ਗਈ...

ਨਦੀ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਪਿੱਛੋਂ

ਬਰੇਤੀ ਤੇ

ਬਚੀ ਹੋਈ ਰੇਤ ਹਾਂ ਮੈਂ...

... ..

... ..

... ..

.....

ਕਦੇ ਲਗਦਾ  
ਬਸ ਤੁਰਨ ਹੀ ਵਾਲਾ ਹੈ  
ਕਾਫ਼ਲਾ  
ਤਿਆਰ-ਬ-ਤਿਆਰ ਹਨ  
ਹਰਾਵਲ ਦਸਤੇ—

ਇਸ ਕਾਫ਼ਲੇ ਦਾ  
ਸਿਪਾਹ ਸਲਾਰ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ  
ਏਸ ਜੰਗ ਦਾ  
ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਹੀਦ ਮੈਂ ਹੋਵਾਂਗਾ  
ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਬਲਦਾ ਜਨੂੰਨ...  
ਤੋੜਦਾ ਹੈ ਜ਼ਬਤ ਸਾਰੇ  
ਜੰਗਜੂ ਮੇਰਾ ਵਜੂਦ...

ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਵੇਖਦੇ  
ਕਿਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਮੈਂ  
ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਰਲਾਂ ਵਿਚੋਂ  
ਸੁੱਕੀ ਰੇਤ ਬਣਕੇ...

ਰੇਗਸਤਾਨ ਬਣ ਰਹੇ  
ਦਰਦਾਂ ਭਰੇ ਦਿਲ—  
ਮਮਤਾ ਭਰੇ ਮਨ...

ਕਿਹੜਾ ਹੈ  
ਇਸ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਦਾ  
ਆਪਣਾ ਰੰਗ...?  
.....  
ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ  
ਬਦਰੰਗ ਫੇਰ...  
ਰੰਗ ਸਾਰੇ...  
ਬੇਵਫ਼ਾ ਨਿਕਲੇ ਨੇ ਫੇਰ...?

ਅੱਥਰੂ ਬਣ ਬਣ  
ਕਿਰ ਰਿਹਾ...  
ਪਾਣੀ ਨਿਰਾ?

ਅੱਖ... ..  
ਕਦੇ ਦਰਿਆ  
ਕਦੇ ਸਮੁੰਦਰ  
ਮਾਰੂਥਲ ਕਦੇ...

ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਹਾਂ ਨਿਰਾ  
ਰੇਤ ਬਣਿਆ ਪਾਣੀ

ਪਾਣੀ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ?  
ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦਾ ਪਾਣੀ?  
ਰੇਤ-ਸ਼ੀਸ਼ਾ-ਪਾਣੀ...

ਅੱਖਾਂ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਨੇ ਮੇਰੇ  
ਵੇਖਦਾ ਮੈਂ ਖੁਦ ਨੂੰ  
ਆਪਣੇ ਹੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚੀਂ  
ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ...  
ਵੇਖਦੀਆਂ ਮੈਨੂੰ...

ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ  
ਪਾਣੀ ਦੀ ਲਰਜ਼  
ਦੌੜਦੀ ਹੈ ਰਗਾਂ ਅੰਦਰ  
ਬਣ ਬਣ ਬਿਜਲੀ... ..

ਬਿਜਲੀ... ..  
ਅਸਮਾਨ 'ਚ ਲਿਸ਼ਕਦੀ ਕਦੇ  
ਕਦੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ  
ਬੰਦ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਮਟਕਦੇ  
ਮੂਕ-ਮੰਜ਼ਰ  
ਨਚਦੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਚੁਫੇਰ... ..

ਮੇਰਾ ਮਨ... ..  
ਬਿਜਲੀ... ..  
ਅਸਮਾਨ... ..  
ਅੱਖਾਂ.....  
ਅੱਥਰੂ... ..  
ਮਟਕਦਾ ਸੁਰਮਾ ਜਿਵੇਂ

ਕੋਇਆ 'ਚ ਸੂਲਾਂ ਚੋਭਦਾ...

ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇਗੀ  
ਉਹ ਸਥਿਤੀ  
ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਭਗਤ ਨੇ  
ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ—  
'ਸਾਥੋਂ ਭੁਖਿਆਂ ਤੋਂ  
ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ—  
ਆਹ ਲੈ ਚੁੱਕ ਮਾਲਾ ਆਪਣੀ—'  
ਗੁਰੂ ਖਿਝਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ  
ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ?  
ਚੇਲੇ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ  
ਦਹਿਕ ਰਿਹਾ ਦਰਦ  
ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਵਿਚੋਂ  
ਇਕ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੱਕ  
ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਾ ਹੋਵੇਗਾ?  
ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ  
ਮਨ ਮਚਲ ਉੱਠਦਾ—  
ਭੁੱਖ-ਦੁੱਖ-ਦਰਦ  
ਇਸ ਦੀ ਸੀਮਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?  
ਉਲਝੀ ਹੋਈ  
ਉੱਨ ਦਾ ਸਿਰਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ

ਦਰਦ ਭਰੀਆਂ ਦਾਸਤਾਨਾਂ ਦਾ  
ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਮਨ  
ਉਸ ਗਹਿਰੀ ਝੀਲ ਵਿਚ  
ਉਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ  
ਜੋ ਮੇਰੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ  
ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਹੀ  
ਸਾਹਮਣੇ ਪਈ ਕੁਰਸੀ ਉੱਤੇ  
ਅਕਸਰ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ—

ਨਮ-ਨਸ਼ੀਲੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ  
ਮੁਸਕਾਨਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣਾਂ ਵਿਚ  
ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲਗਦਾ—  
ਦਿਨ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਂਦਾ  
ਦਫ਼ਤਰ ਕਦੋਂ ਬੀਤ ਜਾਂਦਾ—

ਉਹਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ  
ਰਿਸ਼ਤਾ ਕੀ ਸੀ?  
ਉਹ ਮੇਰੀ ਕਲਾਕਾਰ—  
ਦੋਸਤ ਮੇਰੀ—  
ਤੇ ਮੈਂ  
ਉਸ ਦਾ ਕੀ?

ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਵਾਂਗ  
ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ

ਸਰ ਨਾ ਆਖਦੀ  
ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ  
ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ...  
ਉਹ ਮੈਥੋਂ ਛੋਟੀ ਹੈ  
ਉਮਰ ਵਿਚ  
ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦੀ  
ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ  
ਮੇਰੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਲਗਦੀ...  
ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ  
ਮੈਂ ਖੁਦ ਹੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਰਮਾਇਣ  
ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉਂਦੀ—  
ਕਿੰਨਾ ਬੇਸਮਝ ਹਾਂ  
ਮੈਂ... ..

ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਏਨਾ ਕੁ  
ਸਮਝ ਪੈਣ ਲਗ ਪਿਆ  
ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮਾਨਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ—?  
ਦੁਨਿਆਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ...  
ਰੂਹਾਨੀ ਹੈ ਕੋਈ—  
ਹਕੀਕੀ ਹੈ ਸ਼ਾਇਦ...  
ਹਕੀਕੀ ਤੇ ਮਿਜਾਜ਼ੀ ਵਿਚ  
ਅੰਤਰ ਕਰਨਾ



ਮੱਧਯੁਗ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹੈ  
ਕਲਯੁੱਗ ਦਾ ਕਾਰਜ  
ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਇਹ...  
ਫੇਰ ਕਲਯੁੱਗ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕੀ ਹੈ?

ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ  
ਰਸਮ ਨੂੰ ਭਸਮ ਕਰਨਾ  
ਤੇ ਫੇਰ  
ਮਗਰਮੱਛ ਦੇ ਅੱਥਰੂ

ਅੱਥਰੂ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਰੂਪ ਹਨ?  
ਕਿੰਨੇ ਰੰਗ?  
ਕੀ ਅੱਥਰੂ ਨਿਹਾਰਨਾ  
ਕਲਯੁੱਗ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹੈ...?  
ਕਥਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ... ..  
ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ  
... ..  
... ..  
... ..।

ਪਿਘਲ ਪਿਘਲ ਅੱਥਰੂ  
ਅਤੀਤ ਦੇ  
ਬਣ ਰਹੇ ਨੇ ਵਰਤਮਾਨ—

ਅੱਥਰੂ???

ਤਿੱਪ ਤਿੱਪ ਤਿਪਕਦਾ  
ਮੇਰਾ ਅਤੀਤ... ..  
ਮੇਰਾ ਵਜੂਦ...

ਅੱਥਰੂ???

ਦਰਿਆ ਬਣ ਬਣ ਵਗ ਰਿਹਾ ਹੈ  
ਦਰਦ ਮੇਰਾ

ਅੱਥਰੂ???

ਦੂਰ-ਦੁਮੇਲ  
ਬਣਿਆ ਭਵਿੱਖ...

ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵਜੂਦ ਨਹੀਂ  
ਪਾਸ ਜਾਵਾਂ ਓਸ ਦੇ  
ਤਾਂ  
ਸਰਕ ਜਾਵੇ ਹੋਰ ਪਰਾਂ  
ਹੋਰ ਪਰਾਂ-ਹੋਰ ਪਰਾਂ  
ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਦੁਮੇਲ  
ਇਸ਼ਕ ਵਰਗਾ?  
ਇਸ਼ਟ ਵਰਗਾ...?

ਕੋਈ ਲਹਿਰ  
ਉਠਦੀ ਹੈ ਵਾਰ ਵਾਰ

ਹਿੱਕ ਦੇ ਸਾਗਰ 'ਚੋਂ ਫੇਰ  
ਆਦਿ ਕਾਲ... ..?  
ਮੱਧ ਕਾਲ  
ਸਮ ਕਾਲ  
ਸਰਬਕਾਲ... ..?  
ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਖਲਾਅ?

ਖਲਾਅ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਚ ਹੈ  
ਪੂਰਬ  
ਪੱਛਮ  
ਉੱਤਰ  
ਦੱਖਣ

ਸਾਰੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ  
ਬੇਮਾਇਨੀ...

ਮੈਂ ਬਣ ਬਣ ਅੱਥਰੂ  
ਮੁੜ ਮੁੜ ਆਵਾਂ.....  
ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਥਾਣੀਂ...

ਭੀੜ ਨਾਅਰੇ ਮਾਰਦੀ  
ਮੇਰੇ ਚੁਫੇਰ  
ਅੱਥਰੂ ਦਾ ਅਰਕ ਪੀਣਾ  
ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਭੀੜ ਸਾਰੀ

ਭੀੜ ਅੰਦਰ  
ਜਗਦੀਆਂ  
ਫਿਰ ਬੁਝਦੀਆਂ  
ਅੱਖਾਂ ਮੇਰੀਆਂ  
... ..  
ਭੀੜ ਭੁੱਖੀ  
ਮੰਗਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ  
ਇਕ ਬੋਲ ਬੱਸ...  
ਸੌਂਝੀਆਂ ਗਰਜ਼ਾਂ 'ਚ  
ਗੁੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਗਰੂਰ  
ਭੀੜ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕੀ?  
... ..  
ਭੀੜ ਅੰਦਰ  
ਜਗ ਰਹੇ ਜੁਗਨੂੰ ਅਨੇਕ

ਨੇਰੂ ਅੰਦਰ ਲਿਸ਼ਕਦੇ  
ਅੱਥਰੂ ਅਨੇਕ  
ਲਹੂ ਰੰਗੇ  
ਪਾਣੀ ਰੰਗੇ  
ਦਲਦਲੀ ਜਿਹੀ ਭੀੜ  
ਕਿਥੋਂ ਉਮਡਦੀ... ..?  
ਭੀੜ ਦੀ ਤਾਸੀਰ  
ਬਦਲੇਗੀ ਕਦੋਂ?

ਕਥਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ  
ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਮੰਚ ਉੱਚੇ  
... ..  
... ..

ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਹੈ?  
ਕੁਦਰਤ ਤਣ ਗਈ ਹੈ  
ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ  
ਗੌਣ ਹੋਈਆਂ ਲੱਭਤਾਂ  
ਤੇ ਮੈਨ ਹੋ ਗਏ ਦਮਗਜੇ  
ਕਾਲ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦੇ  
ਅੰਦਾਜ਼ ਸਾਰੇ...  
ਉਂਗਲਾਂ ਮੂੰਹਾਂ 'ਚ ਦੇਈ  
ਖੜ੍ਹੇ ਦਿਸਣ ਦੂਰ ਤੀਕਰ

ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਪੋਲ ਸਾਰੇ  
ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਹੱਦ ਬੰਨੇ  
ਫਿਰ ਵਿਚਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ  
ਆਦਮੀ... ..

ਰੋਟੀਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ  
ਤੁਰੇ ਪਰਦੇਸ ਨੂੰ ਜੋ  
ਰੋਟੀ ਦੇ ਸਤਾਏ  
ਤੁਰੇ ਫੇਰ ਅੱਜ ਦੇਸ ਨੂੰ...

ਕੌੜਾ ਸੱਚ ਰੋਟੀਆਂ ਦਾ  
ਝੂਠ ਕਰੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ  
ਝੂਠੀਆਂ ਤਸੱਲੀਆਂ ਨਾ ਪੋਂਹਦੀਆਂ...

ਪੈਰ ਪੈਰ ਬੈਠੀਆਂ ਨੇ  
ਰਾਹਾਂ 'ਚ ਬਲਾਵਾਂ ਫੇਰ  
ਦੁੱਖ-ਭੁੱਖ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਘੁੰਮਦੇ...

ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਲੇ ਕਹਿਰ ਤੋਂ ਵੀ  
ਵੱਡੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ  
ਪੇਟ ਕਿਵੇਂ ਸਾਹਮਣੇ  
ਵਿਖਾਲਦਾ?

ਘੁੰਮ ਘੁੰਮ ਥੱਕ ਟੁੱਟੇ  
ਅੱਧ ਵਿਚਕਾਰ ਟੁੱਟੇ  
ਪਹੀਏ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ਵਾਲੇ  
ਖਿਲਰੇ ਚੌਫਾਲ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ...

ਤਿਪ ਤਿਪ ਚੋਣ ਲੱਗੀ  
ਅੱਖੀਆਂ 'ਚੋਂ ਮਮਤਾ  
ਕੌਣ ਫਿਰ ਢਾਰਸਾਂ ਬੰਨਾਵਦਾ?

ਪਲਾਂ 'ਚ ਬਿਗਾਨੇ ਹੋ ਗਏ

ਰੋਟੀਆਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵੀ  
ਮੌਤ ਨੇ ਕਰਾਈ ਯਾਦ  
ਫੇਰ ਮਿੱਟੀ ਆਪਣੀ...

ਮਰੀਏ ਤਾਂ ਓਥੇ ਜਾ ਕੇ  
ਜਿਥੇ ਆਪਾਂ ਜਨਮੇ ਸਾਂ  
ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਮੌਤ ਜਦੋਂ  
ਨੱਚਦੀ ਖਿਲਾਰ ਝਾਟਾ  
ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸੋਚ ਏਹੀ ਆਂਵਦੀ  
ਪਸਰੀ ਚੁਫੇਰ ਜੋ  
ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੀ ਕਾਇਨਾਤ  
ਅੱਖਾਂ ਥਾਣੀਂ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰੀ...

ਪੈਰ ਰੱਖ ਸਿਰਾਂ ਉੱਤੇ  
ਵਗ ਤੁਰੇ ਕਾਫ਼ਲੇ  
ਪਾਟੀਆਂ ਬਿਆਈਆਂ ਵਿਚੋਂ  
ਲਹੂ ਸਿੰਮੇ ਤਿਪ ਤਿਪ  
ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ  
ਰਵਾਂ ਰਵਾਂ ਵਗਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ

ਪੰਜਨਦ ਪੈਰ ਪੈਰ  
ਸ਼ਰਮਾ ਹੰਢਾਉਂਦਾ ਦਿਸੇ  
ਮਾਂਦੇ ਪੈ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸੰਸਕਾਰ ਹੀ...

ਦੀਨ-ਦੁਖੀ-ਸੇਵ ਵਾਲੀ  
ਭੁੱਲ ਕੇ ਪ੍ਰਥਾ ਸਾਰੀ  
ਆਪਣੇ ਹੀ ਓਹਲਿਆਂ 'ਚ  
ਲੁਕਣਾ ਕਬੂਲ ਹੋਇਆ...  
ਪੰਜਨਦ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ  
ਹੋਂਦ ਨੂੰ...

ਘੁੱਟ ਘੁੱਟ ਮਰਨਾ  
ਤੇ  
ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਾਹਾਂ ਦੇ  
ਖੜਾਕ ਕੋਲੋਂ ਡਰਨਾ...  
ਏਹਾ ਕਦੇ ਸਾਡਾ ਦਸਤੂਰ ਨਾ...

ਤੋੜ ਕੇ ਰਵਾਇਤ ਸਾਰੀ  
ਗੱਡ ਗੱਡ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨੂੰ  
ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਕਾਫ਼ਲੇ...

ਪੰਜਨਦ ਹੋਏਗਾ  
ਬਿਗਨਾ ਕਦੇ ਦੇਸ ਏਦਾਂ  
ਸੋਚਿਆ ਨਾ ਹੋਣਾ  
ਕਿਸੇ ਕਾਫ਼ਲੇ...

ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ  
ਨਿਮੋਸ਼ੀ ਭਰੀ ਦਾਸਤਾਨ

ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਰੀਘ ਪਈਆਂ ਸੱਧਰਾਂ

ਕਣਕਾਂ ਦੇ ਵੱਢ ਵਿਚ  
ਪੋਹਲੀ ਵਾਲੇ ਕੰਡੇ ਵਾਂਗੂ  
ਖੁੱਭਦੀਆਂ ਪੈਰੀਂ ਮਜਬੂਰੀਆਂ

ਕਾਨਿਅਤ ਸਿਮਟ ਰਹੀ  
ਅੱਖੀਆਂ ਦੇ ਕੋਇਆਂ ਵਿਚ  
ਕੋਇਆਂ ਵਿੱਚ ਜਗ ਰਹੇ ਜੁਗਨੂੰ

ਜੁਗਨੂੰ ਦੀ ਫੜ ਫੜ  
ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰੇਦਦੀ ਹੈ...  
ਜੁਗਨੂੰ ਦੀ ਲੋਅ  
ਦੱਸੇ ਰਸਤੇ...

ਓਪਰੇ ਪਰਾਏ ਰਾਹੀਂ  
ਤੁਰ ਤੁਰ ਡੁੱਲ ਡੁੱਲ  
ਅੱਕ ਚੁੱਕੇ ਅੱਥਰੂ ਅਖੀਰ ਨੂੰ...

ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਪੂਰ ਦੀਆਂ  
ਪਰਤਾਂ ਨਿਹਾਰਦੇ ਨੇ  
ਨਜ਼ਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਲ੍ਹ ਨੂੰ  
ਗੰਧਾਲ ਕੇ...

ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅੱਥਰੂ ਦਾ  
ਰਿਸ਼ਤਾ ਅਜੀਬ ਹੋਇਆ  
ਸੋਚ ਸੋਚ ਹੌਲ ਪੈਂਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ

.....  
.....  
.....  
.....

ਅੱਥਰੂ ਦੀ ਲਾਟ ਵਿਚੋਂ  
ਸਿੱਲ੍ਹੀ ਸਿੱਲ੍ਹੀ ਖੁਸ਼ਬੋਈ  
ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰੂਰ ਜਿਹਾ ਦੋਂਵਦੀ

ਉਂਦਲੀ ਜਿਹੀ ਆਸ ਹਾਲਾਂ  
ਜੀਣ ਵਾਲੀ ਜਾਗਦੀ  
ਕਦਮਾਂ 'ਚ ਭਰਦੀ ਹੈ ਜਾਨ ਨੂੰ

ਡੋਰੀ ਫੜ ਸਾਹਾਂ ਵਾਲੀ  
ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਨੇ  
ਠਮ ਠਮ ਪਟੜੀ ਦੀ  
ਸੇਧ ਨੂੰ

ਸਾਹਾਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਸਾਰੇ  
ਤੁਰੀ ਜਾਣ ਤੁਰੀ ਜਾਣ  
ਕਾਫ਼ਲੇ ਵਿਚਾਰਗੀ ਦੇ...

ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਨੇ ਪੱਤੇ  
ਜਿਵੇਂ ਨੇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਝੇਲਦੇ  
ਝੇਲਦੇ ਤੂਫਾਨ-ਠੱਕੇ ਕਹਿਰ ਦੇ

ਫੇਰ ਮੁੜ ਮੁੜ ਜਿਵੇਂ  
ਉੱਠਦੇ ਤੇ ਉੱਗਦੇ  
ਕਰ ਕੇ ਵਲੀਨ ਜਿੰਦ ਆਪਣੀ

ਹੋ ਰਿਹਾ ਵਲੀਨ  
ਜਿਵੇਂ ਸਾਰਾ ਜੀਣ-ਬੀਣ ਅੱਜ  
ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਅੱਗ ਫਿਰੇ ਮੇਲ੍ਹਦੀ

... ..  
... ..

ਸਮਝੇ ਲੋਕਾਈ ਨਾਹੀਂ  
ਫਲਸਫੇ ਨਾ ਸਮਝ ਪਾਏ.....  
ਸਮਝ ਨਾਹੀਂ ਆਈ ਅਜੇ  
ਅੱਥਰੂ ਦੀ ਆਤਮਾ

... ..  
... ..

ਕਥਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ  
ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ

... ..  
... ..

... ..

ਖੇਤ ਖਲਵਾੜ ਵਿਚੋਂ  
ਨਵੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਨੇ  
ਅੱਖ ਪੁੱਟੀ ਫੇਰ  
ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ...

ਤਲਿਸਮੀ ਵਜੂਦ ਮੇਰਾ  
ਤੀਲਾ ਤੀਲਾ ਖਿੰਡ ਜਾਊ  
ਤੌਖਲੇ ਅਸੀਮ  
ਮੱਥਾ ਤਿੜਕੇ...  
ਖੌਫ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਭਰੇ  
ਖਾਬਾਂ ਨੇ ਘੁਮੇਰ ਪਾਈ  
ਵੇਖ ਵੇਖ ਫੇਰ ਮਨ ਸਹਿਮਿਆ

ਤਣੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ  
ਡਰਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ  
ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ...  
ਹੋਂਦ ਤਾਈ  
ਨਾਤਾ ਦਿਸੇ ਟੁੱਟਦਾ

ਖ਼ਾਬ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂਆਂ ਵਾਲੇ  
ਵਿੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਾਰਾਂ  
ਪਾਲੇ ਸੀ ਗੁਲਾਬਾਂ ਨੇ

ਜੋ ਆਪ ਹੀ...

ਅਤਿ ਦੇ ਲੁਭਾਉਣੇ ਜਿਹੇ  
ਸੁਪਨੇ ਪਰੋਸ ਦਿੱਤੇ  
ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰੋਟੀਆਂ ਉਧਾਲੀਆਂ

ਰੋਟੀਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ  
ਫੇਰ ਤੁਰੇ ਕਾਫਲੇ  
ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਵਿਰਾਸਤਾਂ

ਖੁਰਦਰੇ ਜਿਹੇ ਖੇਤ ਕਿਵੇਂ  
ਕੋਇਆਂ ਦੇ ਕੰਕਾਰ ਬਣੇ  
ਸਿੱਖ ਪਈਆਂ  
ਜ਼ਾਰੋ-ਜ਼ਾਰ ਅੱਖੀਆਂ

ਬਣ ਗਿਆ ਹੋਣੀ ਮੇਰੀ  
ਪਲਕਾਂ ਦੀ ਪੈਲੀ ਵਿੱਚ  
ਬੀਜ ਬੀਜ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ  
ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਪੂਰ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਨਾ  
.....  
ਨਿਗਹਾਂ ਦੇ ਬਸੀਮਿਆਂ 'ਤੇ  
ਵੇਦਨਾ ਦੇ ਵਿਹੜਿਆਂ 'ਚ  
ਵਹਿਸ਼ੀ ਵੇਲਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼  
ਤਿੱਪ ਤਿੱਪ ਚੋਣ ਲੱਗੀ

ਛੱਤ ਜਿਵੇਂ ਚੋਵੇ ਬਰਸਾਤ ਨੂੰ

ਰਸਮਾਂ ਰਸਾਇਣ ਵਾਂਗੂ  
ਧੂੜੀਆਂ ਖਿਆਲਾਂ ਉੱਤੇ  
ਧੂੜੀਦਾ ਹੈ ਪੈਲੀਆਂ 'ਚ  
ਜਿਵੇਂ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ  
ਧੂੜੀਆਂ ਨੇ ਗਰਜ਼ਾਂ ਨਿਗੂਣੀਆਂ

ਗਰਜ਼ਾਂ ਗਰੂਰ ਹੋਈਆਂ  
ਚਾਹਤਾਂ ਫਤੂਰ ਹੋਈਆਂ  
ਥੰਮ ਗਿਆ ਵੇਗ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ  
ਥੰਮ ਗਿਆ ਬੱਦਲਾਂ ਦਾ  
ਕਾਫਲਾ ਨਿਗਾਹਾਂ ਉੱਤੇ

ਝਿੰਮਣਾ ਦੀ ਨੌਕ ਨੇ ਹੀ  
ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਵਜ਼ੂਦ ਮੇਰਾ  
ਵਿੰਨ੍ਹਦਾ ਕਸੀਰ ਜਿਵੇਂ  
ਤੁਪਕਾ ਤ੍ਰੇਲ ਦਾ

.....

ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਪਾਣੀ  
ਜੰਮ ਗਿਆ ਪਲਕਾਂ 'ਤੇ  
ਵਿਸ਼ ਭਰੇ ਵੇਲੇ ਨੂੰ  
ਨਿਹਾਰਦਾ... ..

ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਡਿੱਗਾਂ ਹੁਣ ਆਪਣੇ?  
ਜਾਂ ਪਰਤ ਜਾਵਾਂ?  
ਸੋਚ ਵਾਰ ਵਾਰ  
ਮਨੋਂ ਉੱਠਦੀ ...

ਲਟਕਦਾ... ਤੇ... ਲਟਕਣਾ  
ਤੇ ਜੀਰ ਜਾਣਾ  
ਕੋਇਆਂ ਵਿਚ  
ਹੋ ਗਿਆ ਨਸੀਬ ਮੇਰਾ ਆਖਰਾਂ

ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ...  
ਜੀਰਿਆ ਮੈਂ  
ਆਪਣੇ ਵਜੂਦ ਵਿੱਚ  
ਢੁੰਡਦੀ ਹੈ ਅੱਖ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ...

ਢੁੰਡਦਾ ਹਾਂ  
ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੋਇਆਂ ਵਿਚੋਂ  
ਆਪ ਨੂੰ ਮੈਂ...  
ਸੁਣਦਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਨਿਰਾਕਾਰ ਕੋਈ...

ਮਮਤਾ 'ਚ  
ਮੜਕੇ 'ਚ  
ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਵਿਲੀਨ ਹੋਇਆ  
ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਵਰੋਸਾਇਆ

ਵਕਤ ਮੈਂ...

ਆਦਮੀ ਦੀ ਕਾਇਆ ਬਣ  
ਅੱਥਰੂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਵਿੱਚ  
ਮੁੜ ਮੁੜ ਉਦੈ ਹੋਵਾਂ  
ਮੁੜ ਮੁੜ ਫੇਰ ਹੋਵਾਂ ਅਸਤ ਮੈਂ

ਉਦੈ ਕਦੇ ਅਸਤ  
ਕਦੇ ਅਸਤ ਕਦੇ ਉਦੈ  
ਮੇਰੀ ਕਥਾ ਹੈ ਅਜੀਬ  
ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ... ..

ਕਥਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ  
ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ  
ਕਥਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ...  
ਕਥਾ ਚਲ ਰਹੀ ...

... ..  
... ..  
... ..  
????????????????

••